

Рішення разової спеціалізованої вченої ради про присудження ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Волинського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, місто Луцьк, прийняла рішення щодо присудження ступеня доктора філософії Вербі Тарасу Володимировичу з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія на підставі публічного захисту дисертації «Археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею: формування, дослідження, актуалізація» 30 січня 2024 року.

Верба Тарас Володимирович народився 26 травня 1988 року у с. Павлів Радехівського району Львівської області. Громадянин України. Освіта вища: у 2012 році закінчив Волинський національний університет імені Лесі Українки за спеціальністю Історія, здобув кваліфікацію магістра історії, викладача. Навчався в аспірантурі за спеціальністю 032 Історія та археологія у Волинському національному університеті імені Лесі Українки з 01 жовтня 2019 р. по 30 вересня 2023 р.

Дисертацію виконано у Волинському національному університеті імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, місто Луцьк.

Науковий керівник – Надольська Валентина Василівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Основні положення дисертації висвітлені в 11 публікаціях: 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, з яких 1 входить до наукометричної бази даних Scopus; 2 статтях у іноземних наукових виданнях; 5 публікаціях в інших виданнях та матеріалах конференцій. Головні результати дослідження висвітлено у таких публікаціях:

1. Верба Т. Формування археологічної збірки Волинського краєзнавчого музею у 1939–1991 рр. *Емінак*. Миколаїв, 2022. № 2 (38). С. 7–21.
[https://doi.org/10.33782/eminak2022.2\(38\).578](https://doi.org/10.33782/eminak2022.2(38).578).

2. Верба Т. Формування фондів Волинського музею (за матеріалами періодичного видання «Wołyń» 1933–1939 рр.). *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Серія Історія. Дрогобич, 2021. № 8/50. С. 196–214. <https://doi.org/10.24919/2312-2595.8/50.239205>.

3. Верба Т., Янішевський С. Формування археологічної збірки Волинського музею у 1930-ті рр. (за матеріалами періодичних видань). *Літопис Волині*. 2022. № 26. С. 235–239. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2022.26.38> (Особистий внесок здобувача у формулюванні основних положень статті та викладі 85 % матеріалу).

4. Верба Т. Археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею на сторінках наукової періодики часів Незалежності. *Сумський історико-архівний журнал*. Суми, 2023. № XL. С. 36–48. <https://doi.org/10.21272/shaj.2023.i40.p.36>.

Публікацій у виданнях держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, немає. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам Кабінету Міністрів України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

У дискусії взяли участь голова та члени разової спеціалізованої вченої ради:

Кінд-Войтюк Наталія Василівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України та археології Волинського національного університету імені Лесі Українки, рецензент.

Результати дисертаційного дослідження Верби Т. В. містять цілий ряд обґрунтованих висновків, які засвідчують високий дослідницький рівень і новизну роботи. Варто також відзначити наукову підготовку дисертанта як у постановці дослідницьких завдань, так і у здійсненні їх наукового аналізу. Загалом, дисертація є вагомим науковим доробком, що сприяє розширенню наукового розуміння археологічної спадщини Волині та розвитку музеологічної практики. Для неї характерні доступний стиль викладу матеріалу, логічність і чіткість при формулюванні положень і висновків. Робота має чітку структуру, послідовна у викладі матеріалу. Позитивно оцінюючи дисертацію Верби Т. В.,

вважаємо за необхідне вказати на певні недоліки, висловити деякі пропозиції та рекомендації.

Зауваження:

1. У дисертації ґрунтовно висвітлено внесок працівників Волинського краєзнавчого музею у формування археологічної колекції музею, але дисертація значно виграла б при подачі у додатках коротких біографій цих дослідників.

2. Дисертант в історіографічному огляді дисертації «Археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею: формування, дослідження, актуалізація» використав недостатню кількість теоретичних музеєзнавчих наукових праць. На нашу думку, можна було б розширити коло теоретичних музеєзнавчих джерел та охарактеризувати їх.

3. Автору дисертації варто було б опрацювати матеріали про формування археологічної колекції Волинського музею у 1929–1939 рр. у фондах Архіву нових актів (Archiwum Akt Nowych) Польщі.

Маньковська Руслана Вікторівна, доктор історичних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу історії України другої половини ХХ ст. Інституту історії України НАН України, офіційний опонент.

Представлена тема дисертаційного дослідження Верби Т. В. «Археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею: формування, дослідження, актуалізація» є актуальною і важливою для розвитку гуманітарних знань, українського музейництва та музейної археології. Наукові положення роботи є обґрунтованими, а висновки – самостійними, логічними й закономірними. Зміст дисертації охоплює всі ключові аспекти задекларованої теми дослідження. Визначена у вступі мета, на нашу думку, успішно досягнута, а окреслені завдання дисертаційного дослідження виконані. Висловлені пропозиції та побажання не ставлять під сумнів наукову вагу дисертації Верби Т. В. та не впливають на загальну позитивну оцінку представленої роботи.

Зауваження:

1. Об'єкт дослідження потребує конкретизації. У відповідності до теми – це археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею. Зазначимо, що процес

формування збірки, етапи, методи, форми актуалізації відображає предмет дослідження.

2. Дисертант зупиняється на понятійному апараті означеної проблеми, яким послуговується в роботі. Однак, варто було б зупинитися на поняттях «археологічна збірка», «археологічна колекція», «музейна археологія» тощо для поглиблення теоретичного змісту роботи.

3. У роботі варто було б повніше охарактеризувати тоталітарні підходи комуністичної системи до музейної справи, які позначилися навіть на археологічному підрозділі музею: від зменшення експозиційних площ показу археологічних предметів, комуністичної моделі представлення первісної історії, зокрема протиріч в класовому суспільстві, до відновлення археологічних експедицій аж в 1980 р., запровадження міжмузейного обміну, відсутності можливості спілкування з зарубіжними колегами. Дисертант констатує, що Волинський краєзнавчий музей, маючи значний потенціал, не став науковим закладом республіканського значення, а залишився регіональною установою – що і є, насправді, результатом тоталітарних підходів радянської системи до музейництва. Радянська влада перетворила музеї в ідеологічний інструмент комуністичної пропаганди, а українським музеям відводила роль провінційних, жорстко контролюючи співробітників музеїв за ідеологічними принципами.

Прищепя Богдан Анатолійович, доктор історичних наук, доцент, професор кафедри суспільних дисциплін Національного університету водного господарства та природокористування, офіційний опонент.

Дисертація Верби Т. В. є актуальним науковим дослідженням важливої проблеми – вивчення, збереження і використання археологічних колекцій в одному із провідних музейних осередків Волині – Волинському краєзнавчому музеї. Тему актуалізують і сучасні події – в умовах війни проти російських загарбників одним із першочергових питань стало збереження культурних цінностей, а в багатьох історичних і краєзнавчих музеях археологічні збірки складають значну частину фондів колекцій. Слід також зазначити, що дисертація Верби Т. В. є першим таким дослідженням на території історичної

Волині, де нараховується близько десятка музейних установ з великими археологічними збірками, але вони чекають своїх дослідників.

1. При висвітленні теоретико-методологічних засад дослідження Верба Т. В. звертається, зокрема, і до загальної періодизації та хронології археологічних колекцій. Вказані періоди в цілому відповідають загальноукраїнській схемі археологічної періодизації і хронології, але виокремимо період середньовіччя, тут дисертант виділяє лише ранньослов'янський час – це тільки початковий етап середньовіччя і датується він V–X ст. н. е., а наступні етапи – Київська Русь, Волинське князівство, Велике князівство Литовське (друга половина XIV – середина XVI ст.) не згадані здобувачем.

2. Описи колекцій і знахідок, переданих до Волинського музею у 30-х рр. XX ст. включають терміни, зміст яких суттєво змінився в наш час. Наприклад, документи свідчать, що музей отримав «280 крем'яних знарядь і відщепів періоду неоліту» із с. Коблин Дубенського повіту. Термін неоліт тут вимагає пояснення, адже в 20–30-х роках XX ст. колекція могла включати також і вироби мідного віку, і навіть доби бронзи. В описі кам'яних знарядь згадуються сокири чотиригранні та двогранні, останній термін невдалий і потребує заміни.

3. У дисертаційному дослідженні Верби Т. В. відсутні порівняння процесів формування археологічних колекцій Волинського краєзнавчого музею з іншими музеями історичної Волині, які мають аналогічні збірки, що дозволило б підсилити тезу про її значущість і презентабельність.

Калініченко Віталій Андрійович, кандидат історичних наук, асистент кафедри всесвітньої історії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, офіційний опонент.

Аналіз дисертації Верби Т. В. та його публікацій підтверджують оригінальність і самостійність дослідження. Висновки дисертаційного дослідження здобувача є аргументованими, корелюються з поставленими завданнями та містять достовірні теоретичні результати. Загалом, дисертація Верби Т. В. – це самостійне, оригінальне, комплексне дослідження, науково обґрунтовані результати якого в сукупності вирішують конкретну мету,

спираючись на історичну літературу, методологічні засади та джерельну базу. Констатуючи в цілому належний кваліфікаційний рівень виконаного дисертаційного дослідження, необхідно висловити деякі дискусійні положення, побажання та зауваження до роботи.

Зауваження:

1. У вступній частині дисертації дещо коротко подано актуальність теми дослідження і варто було б її розширити. Окрім того, у назві теми наявне поняття «актуалізація», яке також варто було б пояснити у теоретико-методологічних засадах дослідження з методичної точки зору, оскільки тема роботи надзвичайно цікава та дуже важлива для сучасної історіографії.

2. На нашу думку, незважаючи на те, що дисертант опрацював надзвичайно велику кількість історіографії та джерел дослідженої тематики, необхідно було б детальніше проаналізувати праці вчених з інших країн, зокрема з Польщі, Німеччини, Угорщини та ін.

3. Робота підсумовується загальними висновками, котрі є дещо методично непорядкованими і, займаючи аж 11 с., надто обширними.

4. Текст роботи загалом вичитаний літературно, але у ньому трапляються стилістичні огріхи.

Гаврилюк Світлана Віталіївна, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки, голова ради.

Археологічна збірка Волинського краєзнавчого музею вперше стала об'єктом комплексного наукового вивчення, що свідчить про актуальність обраної здобувачем теми. Висновки дисертації відповідають завданням та підтверджують висновки її окремих розділів. Вони змістовні, чітко структуровані та аргументовані, ґрунтовні, що дозволяє констатувати завершеність наукового дослідження. Суттєвим доповненням текстової частини дисертації стали додатки, які містять цінну інформацію про основні колекції у складі археологічної збірки музею.

Зауваження:

1. У першому розділі потрібно було більше уваги звернути на праці Г. Охріменка та Ю. Мазурика, що пов'язано із значним особистим внеском вчених у комплектування археологічної збірки Волинського краєзнавчого музею.

2. Варто додати до списку використаних джерел новітні праці вітчизняних учених, які визначають концептуальні підходи до розуміння базових проблем регіональної історії, археології, музеєзнавства.

3. Більш детальної характеристики потребують шляхи і форми актуалізації археологічної збірки Волинського краєзнавчого музею.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради;

«Проти» – 0 членів ради;

«Утрималися» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада Волинського національного університету імені Лесі Українки Міністерства освіти і науки України, місто Луцьк, присуджує **Вербі Тарасу Володимировичу** ступінь доктора філософії у галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради,
доктор історичних наук, професор

Світлана ГАВРИЛЮК